

R. Yürükoğlu

HAKLAR VE ÖZGÜRLÜKLER PLATFORMU'NUN SUNDUĞU

HALK ANAYASASI TASLAĞI ÜZERİNE DÜŞÜNCELERİMİZ

Halk Anayasası Taslağı, TKP yönetimi tarafından geniş olarak tartışıldı ve çoğaltılarak, üzerinde görüşme açılması istemiyle örgütlerimize indirilmesine karar verildi. *Anayasa Taslağı*'nin genel mantığını ve ana yönünü ve bunların altında yatan temel anlayışları gönülden destekliyoruz.

Bu çalışmanın, "Demokratik Halk Cumhuriyeti Anayasası" olarak hazırlanması ve sunulması önemlidir. Türkiye devrimci hareketi, bugüne dek, iktidara gelince yapacaklarıyla pek ilgilenmemiştir. Dolayısıyla, hazırlıksızdır ve inandırıcılıktan uzaktır. Bu bir yanıyla da iktidara gelebileceğini pek düşünmediğini gösterir. *Taslak*, bu tutumu aşmasıyla çok sevindiricidir.

I. MADDELER ÜZERİNE DÜŞÜNCELER

Taslak'ın, yinelemelerden kaçınmak ve daha kolay anlaşılır olmak için sistematizasyon gözden geçirilmesinde yarar vardır. ("Neden?" bölümleri sanırım propagandada yol gösterici olmak için konulmuştur ve her halde asıl metinde yer almayacaktır.) Böyle bir yazıda, tek tek maddeler, detaylar üzerinde durmak yararsız ve verimsizdir. Zaten *Taslak* da söylüyor: "Bu taslak mükemmel olduğu iddiasında değildir. Halkın çeşitli kesimlerinin ihtiyaçları, önerileri doğrultusunda yeniden ve yeniden şekillendirilebilir." Dolayısıyla, biz bu yazımızda, daha genel-ilkesel yönler ve yalnızca bunları ilgilendiren maddeler üzerinde duracağız. Değindiğimiz maddelerin tamamı yakınıyla uyum içindeyiz.

ÖZÜ VE ANLAMI

Taslak, bir demokratik devrimin, siyasal devrimin, erki ele geçişi ardından kurulacak yapıyı vermektedir. Bu siyasal devrimin sonunda işçi-köylü-küçük üretici ve orta üreticinin bir devleti kurulacaktır. Bu devlet, demokratik bir devlet olacaktır. Erkte işçi sınıfının öncülüğünü, metinde sözcüklerle yer almasa bile, tüm *Taslak*'ın altında yatan varsayım olarak anlıyoruz. Çünkü, hem bu anayasa adım adım toplumdaki gelişmeleri yansıtır biçimde değişecektir denmektedir, hem sınıf farklarını kaldırma hedefi konmaktadır, hem

de yine adım adım sömürüyü ortadan kaldırmayı hedeflemektedir. Yani önerilen *Anayasa*'nın mantığı, siyasal bir devrimle gelip, halkın devletini kurup, ekonomik ve toplumsal adımlarla onu toplumsal bir devrime dönüştürmektir.

" sınıf farklılıklarını en aza indirip giderek de daha eşit, daha özgür bir düzene ulaşmak doğrultusunda gerekli değişiklikleri yapmak, bu anayasanın özünün gereğidir." (*Taslak*)

* Bu alıntıda iki açıdan önemli ve doğru bir yaklaşım vardır. Birincisi, sınıfları ortadan kaldırma perspektifi taşıyan bir anayasa olduğunu göstermektedir. İkincisi, bunu kararnameyle, yasayla ve kısa sürede yapmak gibi bir hedef getirmemektedir. Ekonominin gelişmesi doğrultusunda uzun bir süreç anlayışı vardır.

BÖLÜM 1. DEVLET VE İKTİDAR HALK İÇİNDİR

Md. 2. Demokratik Halk Cumhuriyetinde iktidar emperyalizm ve işbirlikçi sömürücü sınıflar dışında kalan tüm halk sınıf ve tabakalarının demokratik iktidarındır.

Bu halk sınıf ve tabakaları; Türk, Kürt ulusundan ve tüm milliyetlerden, başta işçi sınıfı olmak üzere, yoksul ve orta köylülük, tüm çalışanlar, şehir ve kır küçük üreticileri, esnaflar, sanatkarlar, memurlar, öğrenciler, aydınlar, ulusal değerini kaybetmemiş, ülkesinin bağımsızlığını ve halkının özgürlüğünü isteyen, sömürü ve zulme, emperyalizme ve tekellere karşı olan herkezdir.

NEDEN?: Çünkü, emperyalizm ve ülkemizdeki tekeli burjuvaziden, toprak ağalarından, tefeci tüccardan oluşan azınlık yönetimi, bugüne kadar uygulana gelen baskı ve sömürünün kaynağıdır. Emperyalizm ve tekeller, sınıfsal yapısı gereği sömürücüdür. İktidar emperyalizm ve oligarşinin dışında kalan sınıf ve tabakalardan oluşur. (Taslak)

* Devlet hiçbir zaman çeşitli sınıfların birlikte devleti olamaz. Dünyada bugüne dek böyle birşey olmamıştır (çok kısa süreli, geçici, "ikili iktidar" türü oluşumlar dışında), bugünden sonra da olmaz. Devlet erki her zaman tek (ve tüm) bir sınıfın siyasal erkidir. Devlet erki her zaman tek bir sınıfın

siyasal erkidir. Bir başka deyişle, diktatörlük her zaman yalnızca tek bir sınıfın paylaşılmaz diktatörlüğüdür. Çünkü devletin kökü, sınıflar arasındaki uzlaşmaz çelişkilerde yatmaktadır. Devlet, sınıf kavgasının ürünü olduğundan, yalnızca tek bir sınıfın aracı olabilir. Bu tek sınıf devlet erkini, toplumun yönetici sınıfı olduğu için elinde tutar.

Devlet erki her zaman yalnızca tüm bir sınıfa ait olabilir. Devlet, sınıfın bir kesiminin değil, tümünün devletidir. Üretim ilişkilerine egemenliği yoluyla üretken güçlerin dağılımını denetleyen sınıf, üst yapıda da egemendir. İşte bu nedenle, Marks, Engels ve Lenin devleti her zaman, "yönetici sınıfın diktatörlüğü" olarak adlandırmışlardır, "sınıfın bir kesiminin devleti" dedikleri duyulmamıştır. Oysa, burjuvazinin içinde her zaman başı çeken bir kesim (bugün tekeller) var olmuştur.

Bir bağılıktan söz edilebilir ama mutlaka belirleyici bir gücün çevresinde bağılıktan söz edilebilir. Devlet, tüm halk sınıflarının bağılıklığı içinde işçi sınıfının devleti olacaktır. Bu, temenni değildir. Türkiye işçi sınıfı, 25 milyon üzerindeki sayısı ve üretimdeki merkez dışı rolüyle kaçınılmaz olarak bu rolü alır. Maddenin 2. paragrafında "başta işçi sınıfı olmak üzere" denmesi de bu gerçeği dolaylı olarak doğrulamaktadır.

* "Neden?" bölümü, "emperyalizm ve tekeller sömürücüdür" diyerek, tekeli-dışı burjuvazi sömürücülüğün dışındaymış gibi bir izlenim vermektedir. Dolayısıyla, tekeli-dışı burjuvazi de devrim sonrası iktidara ortak olacakmış gibi bir izlenim vermektedir. Bu, bilinçli bir değerlendirmeyi yansıtırsa, Türkiye devrimini olduğundan geriye, bir "Milli Demokratik Devrime", bir çeşit burjuva demokratik devrimine çeken bir anlayış olur.

BÖLÜM 2. ULUSAL BAĞIMSIZLIK VE DÜNYA HALKLARININ KARDEŞLİĞİ

Md. 3. Emperyalizmle her türlü siyasi, ekonomik, kültürel bağımlılık ilişkisine son verilecektir. (Taslak)

* Amaç budur ama Türkiye gibi bilgi ve teknoloji üretemeyen, sermaye darlığı çeken, işgücü ve üründe ciddi nitelik zaafı taşıyan bir ülkede bu amaç ancak uzun bir dönemde

gerçekleştirilebilir. (İleri ülkelerin bir ya da birkaçında devrimlerin olması, Türkiye'ye bu sıkıntıları daha çabuk aştıracaktır.) Ya da hemen gerçekleştirmek isterseniz, Arnautluk gibi, kendinizi dış dünyaya kapatmanız gerekir ki bu da son çözümlerde gericilikle eş değerdedir. O nedenle, bu madde daha dikkatli yazılmalıdır. Zaten *md. 5* de, "uluslararası alandaki ekonomik ilişkiler ülkenin kalkınmasına hizmet eder" diyerek, bu gerçeğin görüldüğünü anlatmaktadır.

İleri kapitalist-emperyalist ülke ve şirketlerle ilişkiler kaçınılmaz olarak belli bir bağımlılık getirecektir. Bilgiyi ve teknolojiyi üreten onlardır. "Eşit çıkarlar" işin aldatmacasıdır. Şu da matematik bir doğrudur ki, az ya da orta gelişmiş bir ülke dışarıdan borçlanmadan kalkınmaz, çünkü temel açmazlarından birisi sermaye kıtlığıdır. *Taslak*, fikir olarak borçlanmaya kapıyı kapatmıyor. "Bağımlılık getiren" borçlanmalarla karşıyız diyor. Ama biliyoruz ki, her borçlanma bir bağımlılık getirir. Borcun ne denli büyük ise, bağımlılığın da o denli büyüktür. Sorun, dengeyi bulabilmek sorunudur. Lenin dışarıdan borç almak istemedi mi? Kapitalist tekelleri ülkesine çağınmadı mı?

5. madde işin gerçeğini anlatıyor:

"Uluslararası ilişkiler ülkenin kalkınmasına hizmet eder".

BÖLÜM 3. DEMOKRASİ VE HALKIN YÖNETİME KATILIMI

Md. 12. Demokratik Halk Cumhuriyeti'nde yöneten halktır. Halkın yönetime katılımı 4 yılda bir yapılan seçimlere indirgenemez. Halk yönetime katılma hak ve yetkisini sürekli olarak ve yerel-merkezi her düzeyde kullanır. (Taslak)

* Bu madde ve altında tüm bu bölüm bizim de doğru olarak benimsediğimiz ve partimizin programına aldığımız görüşlerdir. Biz bu demokrasi anlayışına, "aktif yığın demokrasisi" demektiriz. (TKP IV. Program, 1985)

Md. 13. Halkın yönetime katılmasının temel biçimi ve kurumu Meclislerdir. Demokratik Halk Cumhuriyeti'nde halk, meclisleri aracılığıyla söz ve karar hakkını doğrudan kullanır. Halk Meclisleri, halkın kendi yönetim birimlerini seçmesi, denetlemesi ve görevden alabilmesi esası üzerinde yükselir. Halk yerel, bölgesel, mesleki her düzeyde meclislerde örgütlenerek ülke yönetimi, ekonomisi, politikası hakkında politika üretimine, kararların alınması, uygulanması ve denetlenmesi süreçlerine katılır. (Taslak)

* Meclisler'in, yeni demokratik devletin omurgası, temel erk organı olarak düşünüldüğünü, Sovyetler'e karşılık olduğunu bu madde açık biçimde ortaya koymaktadır.

Md. 14. Halkın yönetime katılımı temel olarak, Genel Halk Meclisi, Bölge, İl, İlçe, Kasaba, Köy, Mahalle Meclisleri,

İşçi Meclisi, Köylü Meclisi, Gençlik Meclisi, Esnaf Meclisi, Memur Meclisi, Asker Meclisi, Aydın-Sanatçı Meclisi, Hukukçular, Mimar-Mühendisler vb., çeşitli halk kesimlerinin Meclisleri,

Ve diğer toplumsal, mesleki, sendikalar örgütlenmeler ve siyasi partiler aracılığıyla (abç.) gerçekleşir.

Toplumdaki diğer sınıf ve katmanlar,

küçük ve orta işletme sahipleri de benzer mesleki, siyasi örgütlenmeler (abç.) aracılığıyla söz ve karar haklarını kullanır, aynı kanallardan yönetime katılırlar. (Taslak)

* Bu maddede ve ilgili tüm maddelerde aynı yorumu yapacağız: *Taslak'da siyasi partilerin işlevi açıkça ortaya çıkmamaktadır.* *Taslak'ın en büyük zaafı, siyasi partilerin yerinin tam belli olmamasıdır.* Siyasi partilerin varlığı kabul edilmektedir ama bu partilerin oynayacakları rol konusunda hiçbir hüküm yoktur. Bu maddede halkın yönetime katılmasının zeminleri olarak tüm meclisler, tüm toplumsal, mesleki, sendikalar örgütlenmeler ve siyasi partiler birlikte sayılmaktadır. Yerel meclislerin ve meslek meclislerinin seçimlerinde siyasi partiler aday gösterecekler mi, göstermeyecekler mi? Siyasi partiler, tüm meclisler içinde parti olarak seçimlere girme hakkına sahip olarak ele alınmaz ise, çok-partitli devlet düzeni olmaz, oyun olur.

Md. 15. Siyasi partiler (abç.) önceden izin almadan kurulur ve programlarını resmi kurumlara ve kamu oyuna ilan ederek serbestçe faaliyette bulunurlar. Yurttaşlık haklarına sahip olan herkez demokratik yoldan siyasetin belirlenmesine katılmak üzere, siyasi parti kurma, kurulmuş partilere üye olma ve bunlardan çıkma hakkına sahiptir. Siyasi partilerin tüzük ve programları, faaliyetleri demokrasiye, ulusal bağımsızlığa, Demokratik Halk Cumhuriyeti Anayasası ilkelerine aykırı olamaz. (Taslak)

* Bu madde, yeni düzenin ve devletin gerçek demokratikliği açısından yaşamsal önemde bir maddedir: Siyasi partilere özgürlük. Hangi koşulla? "*Faaliyetleri demokrasiye, ulusal bağımsızlığa, Demokratik Halk Cumhuriyeti Anayasası ilkelerine aykırı*" olmamak koşuluyla. Aynı doğruyu bizim programımız da şöyle dile getirmektedir: "*Devrim devletinin demokratik düzenine karşı çıkmayan tüm partilere serbest çalışma hakkı verilecektir.*"

Md. 16. Halkın her düzeydeki örgütlenmelerde seçtiği vekillerini GERİ ÇEKME hakkı vardır. Geri çekme, seçtiği vekili görevinden alma, demokratik bir yönetimin vazgeçilmez koşuludur. (Taslak)

* Gerçekten de öyledir ve Paris Komün'ünden bu yana bu istem tüm ilerici insanların inatçı istemidir. Parlamentolar, meclisler, her çeşit temsili organ, halkın eğilimlerini yansıttığı iddiasındadır ve *meşruluğunun* yasal kaynağı bu iddiada yatmaktadır. Ama her sömürücü sistem gibi, kapitalizmde de bu yansıtma ancak olağanüstü ve ender durumlar için kabul edilebilir ve ortaya çıkabilir. Yoksa sömürü sistemi işleyemez. Çünkü, geri çekme, görevin her aşamasında seçmeni doğru yansıtma ilkesinin doğduğu bir uygulamadır. Bunun için de kapitalizmde geri çekmenin tam tersi bir uygulama geliştirilmiştir: Seçilen vekillerin görev süresi boyunca kendilerini seçenlerin sesini değil, kendi "vicdanlarının sesini" dinlemeleri!

Md. 17. Demokratik Halk Cumhuriyeti halkın yönetime katılma hakkını doğrudan kullanabilmesini mümkün kılmak için bürokrasiyi en dar sınırlarda tutmayı hedefler. Var olan tüm bürokratik kurumlar da halk örgütlenmelerinin denetimine açıktır. (...)

NEDEN?: Çünkü bürokrasi halkla yönetim arasındaki kopmanın, yabancılaşmanın doğurduğu bir gövdeden başka bir şey değildir. Bu hantal ve baskıcı gövdenin ağırlığı halkın üzerindedir. Ondan kurtulmanın yolu, her görevlinin, ister hakim, ister belediye, isterse de devlet mekanizmasının herhangi bir yerinde olsun, halk tarafından seçilmesi, denetlenmesi ve görevden alınabilmesidir. Yolsuzluğu, kayırmayı, halka karşı keyfi ve baskıcı uygulamaları ancak bu önleyebilir. (Taslak)

* "*Bürokrasiyi en dar sınırlarda tutmayı*" hedeflemek doğrudur. Ve bunun önemli bir yolunun, halk örgütlenmelerinin bu bürokratik kurumları denetlemesi olduğu, en önemlisinin de geri çağırma hakkı olduğu da doğrudur.

* Ancak, maddenin, "*Neden?*" bölümü yanlış bir izlenim vermektedir. Bir örgüt biçimini ve o örgütü yönetenleri anlatan bürokrasiyi, bürokratizmle, kırtasiyecilikle karıştırıyor gibidir. Devletten konuştuğumuzda bürokrasi, ta sınıfsız topluma dek sürecektir olan, devleti çalıştırmada uzmanlaşmış katmandır. Halkın seçmesi, geri çağırması (ve taslakta yer almayan, Marks'ın önerdiği, en yüksek memurun aylığının nitelikli işçinin aylığını geçmemesi) gibi önlemler, ondan kurtulmanın değil, onu sınırlamanın yoludur. Bürokrasi (süregen, hiyerarşik kadro), görevin doğasından gelmektedir. Bürokrasiden kurtulmak, onun nedeninin ortadan kalkmasıyla olanaklı olacaktır: Devlet yönetiminin bir uzmanlık işi olmaktan çıkmasıyla. Bu da, çok yüksek bir teknolojik düzeyin ve genel olarak üretken güçlerde çok yüksek bir gelişmenin toplumsal tümünün bilincine ve işleyişlerine yayılmasıyla, dolayısıyla kafa ve kol emeği arasındaki çelişkinin tüm yansımalarıyla birlikte ortadan kalkmasıyla ve bugünkü biçimiyle işbölümünün ortadan kalkmasıyla sağlanacaktır. Bu koşullar da, devletin ortadan kalkmasıyla eş anlamlıdır.

* "*Her görevlinin, ister hakim, ister belediye, isterse de devlet mekanizmasının herhangi bir yerinde olsun, halk tarafından seçilmesi, denetlenmesi ve görevden alınabilmesi*" önerisi yanlıştır. Her görevli seçimle nasıl gelecek? Kaç yüzbin kişi çalışıyor devlette? Bunların hepsine seçim nasıl yapılacaktır? Tüm devlet ve toplum felç olur. Marks da bunu değil, **en yüksek görevlilerin** seçimle gelmelerini ve geri çağırılabilirliğini istemiştir.

Bürokrasinin bir örgütlenme ve bu örgütlenmeyi işleten kesim olduğu doğrusu burada da karşımıza çıkar. Tüm kadrosu seçimler yoluyla sürekli olarak değişime uğrayan hiçbir örgüt (ve devlet) varlığını sürdüremez.

Bu yanı sıra, sanırım yukarıda değindiğimiz bürokrasi anlayışının etkisi vardır. Bürokrasiyi sınıfsız topluma dek kalkamayacak bir şey olarak ele almayınca, **tüm** görevlileri seçime bağlayarak bürokrasi sorunu çözülecektir diye düşünülebilir. Oysa, bu uygulanamaz yöntem uygulansaydı sonuçlarının ne denli yıkıcı olacağı iyi görüldü: İnanılmaz bir kırtasiye, zarar-zıyan, kaos. Bir işleyişin ya da kurumun "kaldırılmaması" demek, onun zorunlu olması, almasığının olmaması demektir.

BÖLÜM 5. HAKLAR VE ÖZGÜRLÜKLER

Md. 27. Kişi "sanık" da olsa dokunulmazlıkları vardır. (Taslak)

* Son derece güzel ve doğru bir madde. Buna, özellikle yıkılan sosyalist ülkelerde yaşananları dikkate alarak, şu cümlelerin eklenmesini öneririz: “Sanıktan suçsuzluğunu kanıtlanması istenmez. Suçu kanıtlama görevi iddia makamındır.”

Md. 29. İnanç Özgürlüğü

a) Dini inanç, kişileri ilgilendiren özel bir konudur...

b) İnanç özgürlüğünün güvencesi olarak ibadet yerleri korunur. Dini inançları gereği ibadet yapmak isteyenlere yardımcı olmak için gerekli sayıda din görevlisinin sosyal güvencesi sağlanır.

d) Dini esaslara dayalı, gerici, sömürüyü esas alan bir devlet kurmak için halkın dini duygularının istismar edilip araç olarak kullanılmasına izin verilmez. (Taslak)

* Maddenin ‘a’ fıkrası, modern devletin vazgeçilemez temel taşlarından biri olan laiklik ilkesini getirmektedir. Ama adı da konmalıdır.

* Maddenin ‘b’ fıkrası ‘a’ ile çelişmektedir. Devlet, din görevlilerine sosyal güvence sağlamamalıdır. Böyle bir uygulama, bugünkü yanlış laiklik uygulamasına geri döndürür.

* Türkiye’nin son yıllarda yaşamakta olduğu süreç düşünülürse, bu madde de yaşamsal önemde bir maddedir. Şeriat devletine ve bunu savunan siyasal partilere karşı net bir tutum getirmektedir. (Bugünkü TC, yarınki devrim devletinden daha demokratik olmadığına göre, devrim devletinin anayasasının yasakladığı şeriatçı partinin hemen bugün halk eliyle kapatılması istemini devrimci hareket neden yükseltmemektedir?)

Md. 30. Düşünce ve Basın Özgürlüğü

c) Her vatandaşın anayasa ve halkın çıkarlarına aykırı olmamak kaydıyla, süreli ve süresiz yayınların basım, yayım ve dağıtım hakkına sahiptir. Basın, radyo ve TV gibi tüm iletişim araçları halkın ve onun örgütlü güçlerinin denetimi ve yönetimindedir.

NEDEN?: Demokratik Halk Cumhuriyeti, halkın değişik sınıflar ve katmanlardan oluştuğu, dolayısıyla bu değişik kesimlerin çıkarlarının da, ideoloji ve kültürlerinin de kendi içinde farklılıklar göstereceği ve bu anlamda farklı düşüncelere sahip olmasının doğal bir sonuç olduğundan hareketle; bu kesimlerin çıkar ve taleplerini, ideoloji ve kültürünü ifade eden her türlü düşünceyi ve bu düşüncelerin serbestçe basın, yayım yoluyla dile getirilmesini güvence altına alır. (Taslak)

* Maddenin bütünü son derece güzel ve iyi detaylandırılmış. Tüm bu hakların içinde taşıdığı olasılığın altını daha iyi çizilebilir için, maddeye şu cümlelerin eklenmesini öneririz: “Bu haklar ve özgürlükler, azınlık görüşlerin de çoğunluk olabilmesine izin veren bir anlayışla işler.”

* ‘C’ fıkrasının ikinci cümlesindeki “yönetimindedir” sözcüğü, birinci cümleyi anlamızsızlaştırmaktadır. Yayını çıkartan, onun yöneticisidir. Halk, denetim hakkına sahiptir. Dolayısıyla, o sözcüğün çıkarılmasını öneririz.

* “Neden” bölümü, çok sesli toplum ve çok partili siyasal yaşamın doğru bir teorik

açıklamasını ve gerekçesini vermektedir. Ama burada bırakmak eksik olur çünkü çok sesliliği, yalnızca değişik sınıflar ve katmanların varlığına bağlıdır. (Bu farklı görüşlerin aynı sınıf ya da katmanın içinde de çok farklı görüşler olabilir. (Bu farklı görüşlerin yalnızca bir tanesinin o sınıf ya da katmanın gerçek toplumsal çıkarlarını yansıttığı söylenebilir ama toplumsal mühendisliğe özenmeyeceksek, o farklı görüşlerin tümü de o gün için o sınıf ya da katmanın içinde bir gerçekliktir. Bu nedenle, cümleye şöyle bir ek koyulmasını öneririz: “.. ve hatta aynı sınıf içinde farklı yaşayışlar olabileceği gerçeğinden hareketle...”

Md. 32. Örgütlenme, Toplanma ve Gösteri Özgürlüğü

a) Başta işçi sınıfı olmak üzere, köylüler, memurlar, küçük esnaflar, kadınlar, gençlik vb., tüm halk sınıf ve tabakalarının mesleki, kültürel, sosyal, siyasal (abç.) her alanda örgütlenme özgürlüğü vardır. Halk güçlerinin örgütlenme özgürlüğünü kullanmaları devletçe desteklenir ve özendirilir. (Taslak)

* Bu fıkra, devrim sonrasında tüm sınıflar ve katmanlara siyasal parti kurabilme hakkını tanımaktadır. Türkiye devrimci hareketi açısından bu ileri anlayışı sevinçle karşılıyor. Kaldı ki, bu hakkın tanınmamasının yıkımı hiçbir biçimde önleyemediği de tarihsel deneyim ortaya çıkmıştır. Hatta şu da söylenmelidir ki, bu hakkın tanınmadığı toplumda tüm yanlış görüşler, başka olanak olmadığı için, devrimin öncü partisinin içine çok daha yoğun biçimde dalar ve onu yozlaştırabilir.

Md. 34. a) Çalışmak her vatandaş için bir haktır. Devlet bu hakkı güvence altına alır. (Taslak)

* Hem de “görev” olarak konmalıdır. Çalışmama hakkı olamaz, asalıklığı hiçbir toplum kabul etmemelidir.

Md. 35. Eğitim ve Bilim

b) (...) Her vatandaş için ilk ve orta öğretim zorunludur. (Taslak)

* Türkiye’deki son aylardaki tartışmaların ışığında, 8 yıllık zorunlu öğretim hedefi eskimediy mi? Devrim sonrası devlet için hedef zorunlu 11 yıllık öğretim olmalıdır.

Md. 37. Kültür, Sanat

c) Düşünce, sanat, bilim üretiminin, bu üretime halkın katılımının önündeki ekonomik, siyasal engeller ortadan kaldırılır; öte yandan, sanat adı altında yozlaşma ve ahlaksızlığın teşvik edilmesine, halkın paylaşımcı tarihsel değerlerinin yok edilmesine izin verilmez. (Taslak)

* Maddenin tümünde, “halkın gelenek ve kültürü” ile, “Anadolu topraklarının binlerce yıllık kültürel mirası”na doğru olarak vurgu var ama hiçbir yerde “enternasyonalist kültür”e değinilmemektedir. Bu bir eksikliktir.

* Fıkranın son bölümünün nasıl bir endişe ile getirildiğini anlamak olanaklıdır ama yine de böyle konması tehlikelidir. Sanatın hangi ürününün “yozlaşma ve ahlaksızlığı” teşvik ettiğine kim, nasıl karar verecektir? Bir müzik yapıtında, bir tabloda, bir heykelle vb... Bu noktada, “halk karar verir” demek de yanlış olur. En iyisi, bu son bölümün metinden

çıkarılmasıdır.

Md. 39. Spor

(...) Sporun, meta olmaktan çıkarılarak beden ve ruh sağlığına, insanların kardeşlik ve kolektif dayanışma ruhuyla geliştirilmesine hizmet etmesi sağlanır. Bu amaçla spor halkın doğrudan katılabileceği bir toplumsal faaliyet haline getirilerek, yaygın spor üniteleri kurulur, kitlesel ve amatör spor desteklenir. Küçük bir azınlığın değil, geniş halk kitlelerinin spor yapmasının koşulları oluşturulur. (Taslak)

* Sporun halka yaymak, amatör sporu desteklemek doğrudur ama profesyonel sporu ve sporcuu kaldırdıma hedefi doğru değildir. Burada sporun meta olmaktan çıkarılmasından konuşuluyor ama hele toplumda meta üretimi sürerken (küçük ve orta işletmeler yasal), sanat, müzik, edebiyat gibi bir meslek olan spordan para kazanmayı kaldırmaya yönelmek yanlıştır.

Kaldı ki, meta üretimi kalktıktan sonra da spor, bir eğlence ve sağlık kaynağı olmanın yanı sıra, ciddi bir meşguliyet olmayı sürdürecektir. Her dalının bugün ulaştığı mükemmellik düzeyinde bile spor tam günlük, hatta iş gününün sınırı olmayan bir meslektir.

Sovyetler Birliği’nde, sosyalist ülkelerde profesyonel sporu “kaldırdılar”. Tüm sporcular fabrikalara işçi kadrolarına yazıldılar. Bir gün olsun orada çalıştılar mı? Yalnızca aylıklarını almaya uğradılar. Yani profesyonel spor kalktı, gizli profesyonel spor geldi. Profesyonelliği kaldırmadılar, kırtasiyeciliği şişirdiler.

BÖLÜM 6. EKONOMİ

Md. 44. Ekonomi politikalarının temeli, halkın ihtiyaçları ve çıkarlarıdır. Ekonomiyi bu temelde düzenleyebilmek için, oligarşik güçlere ait tekeller, onların denetimindeki tüm üretim üniteleri kamulaştırılacaktır. (Taslak)

* Bu madde, devrim sonrası yapılacak kamulaştırmaların ekonomik sınırını, “tekeller” diyerek, doğru saptamaktadır. Devrimlerden sonra yapılan birçok yanlış bu nokta çevresinde döndüğü için bu saptama çok önemlidir. Ancak, “tekellerin denetimindeki tüm üretim üniteleri” belirlemesi yanlış anlamaya yol açabilir. Çünkü, karlı bulunmadığından doğrudan tekel mülkiyeti içine alınmayan ama tekellerin tam denetimi altında, sözleşmeyle çalışan çok sayıda küçük ve orta işyeri vardır. Bu işletmelerin kamulaştırılmasının söz konusu olmadığı, öteki maddelerin ışığında, açıktır.

Md. 45. Demokratik Halk Cumhuriyeti’nde sanayi ve ticaret, tarım ve hayvancılık alanlarındaki temel üretim üniteleri, yeraltı ve yerüstü zenginlikleri, topraklar halkın ortak malıdır. (Taslak)

* “Temel üretim üniteleri” belirlemesi ekonomik açıdan muğlaktır. Onun yerine, “ülke genelinde ya da bölge düzeyinde etkin üretim üniteleri” demek daha doğru olur.

Devrim devletinin ekonomik açıdan kamulaştırmayı isteyeceği tek işletme türü, ya ülke genelinde, ya bölge çapında etkin işletmedir. Bunun ötesi bir işe yaramaz, tam tersine zarar verir, kırtasiyeciliği artırır. Dedimiz çeşit işletmeler kamulaştırıldığında ise, ülke çapında ekonomi ele geçirilir. Şeker fabrikası düşünün, bölgenin tümüne egemen, bölgedeki köylünün ne ekeceğini o söylüyor, tohumu o veriyor, kimyasal gereçleri

o sağlıyor, ürünü o topluyor. O fabrika devletleştirildiğinde, o bölgeye siyasal olarak da ekonomik olarak da egemen olunur. Bunun dışında birşeyi hedeflemek doğru değildir.

* "Halkın ortak malıdır" yerine, **madde 46'daki** "mülkiyet ve denetimi devlete aittir" demek daha doğru olacaktır. Çünkü, bir işçi-emekçi devriminden sonra kurulacak olan ve sömürüyü ortadan kaldırma perspektifi taşıyan bir düzende, hatta sosyalizmde de, devlet mülkiyeti "tüm halkın mülkiyeti"ne en yakın mülkiyettir, günlük anlamda ikisi aynı anlamda kullanılabilir ama bilimsel anlamda aynı şeyler değildir. Devlet mülkiyeti hala tüm halk adına bir uzmanlık kadrosunun denetimindeki mülkiyettir.

Md. 47. Üretim, ekonomik ve sosyal dönüşümü sağlayacak, ulusal geliri büyütüp, halkın refahını geliştirecek tarzda planlı bir ekonomiyeye göre düzenlenir. Tekelleşmeye, kartelleşmeye izin verilmez.

Ülke ekonomisini kendi kendisine yetecek bir iç bütünlüğe kavuşturmak için ekonomi ağır sanayi temelinde geliştirilir, tarım modernleştirilerek sanayiye girdi olacak şekilde örgülenir.

Ekonominin planlanmasının ve halkın geçim düzeyinin enflasyon, zam gibi gelişmelerle bozulmaması için gereken önlemler alınır. Kapitalizmin plansız ekonomiyeye dayanan özelliği enflasyonun esas kaynağıdır. Üretim ve tüketim arasındaki düzensizlik ortadan kaldırılıp, ülke kaynakları rasyonel olarak kullanıldığında, bölüşüm adaletli olarak yapıldığında enflasyonun koşulları ve zam yapma gereği de ortadan kalkacaktır.

NEDEN?: (...) Halk Cumhuriyeti'nin ekonomisi sömürüyü ortadan kaldırmayı hedefleyen plan ve programlarla yönetilecektir. (Taslak) (abç.)

* Bu maddede planlı bir ekonomi ile ülkede zenginliğin arttırılması öngörülmektedir. Gönülden katılıyor.

* "Tekelleşmeye izin verilmez"den kastın kapitalist tekel olduğu açıktır ama daha iyi formüle edilmelidir. Çünkü kamulaştırılan üniteler de tekelidir, devlet tekelidir. Kamulaştırılan tekel tekel olmaktan çıkmaz ama devlet tekel, Lenin'in dediği gibi, halkın çıkarlarına hizmet etmeye başlatılmış tekel haline gelir.

* İkinci paragraf geneliyle yanlıştır.

A) "Kendi kendisine yetme" hedefi hem taslağın tüm ruhuyla ve çeşitli maddeleriyle gelişmektedir, hem de günümüz koşullarında geriye çekicidir ve yarın daha da fazla öyle olacaktır. "Kendi kendine yeterlilik" diye bir hedef konmamalıdır. Kendine yeterli bir ülke yoktur. Hele üretken güçlerin ve üretimin giderek küreselleştiği ve bu küreselleşmenin giderek daha gerçek biçimde komünizmi hazırladığı ve çağırıldığı bir süreçte, giderek dünya ölçeğinde planlamayı dayattığı bir süreçte, kendine yeterlilik gibi bir hedef olamaz. Bugünün dünyasında bile "kendi kendisine yetme" hedefi, dünya çapında kaynakları verimsiz kullanmakla eşittir

B) "Ağır sanayi" kavramı geneliyle eskimiş ve bir bölümüyle önemini yitirmiştir. Bu önemini yitiren ağır endüstri bölümü artık Uzak Doğu'da, Latin Amerika'da, Türkiye'dedir. Bu önemi azalan ve orta kuşak ülkelerine aktarılan ağır endüstrinin yerini

bugün "bilgi üretimi", "teknoloji üretimi" almıştır. Ekonominin I. Bölümü dendiğinde artık akla ilk gelen budur.

I. Bölüm, üretimin genişleyerek yürütmesi için zorunlu olan bölümdür. Uzun dönemde I. Bölüm, II. Bölüm'den (tüketim araçları endüstrisi) daha yüksek bir hızla gelişmiyorsa, ülke genişletilmiş yeniden üretimi sağlayamaz. Yani ülke gelişmez. Durum böyleyken, emperyalizm eski bildik ağır endüstrileri orta kuşağa gönderdi. Göz göre göre ekonominin motoru Tayland'a, Filipinler'e verilir mi? Verilir, çünkü artık asıl olarak "bilgi üretimi", "teknoloji üretimi" I Bölüm'dür. Bugün eski ağır endüstri temelinde az gelişmişliği kırma olanağı yoktur.

* Üçüncü paragraf da geneliyle yanlıştır.

A) Enflasyonun esas kaynağı, "kapitalizmin plansız ekonomisi"dir demek o denli geneldir ki, bir şey anlatmaz. Her belanın son çözümlemede ana kaynağı odur. Neden enflasyon kapitalizmin daha önceki evrelerinde yoktu? Çünkü enflasyon, "hayali sermaye" (fictitious capital) ile bağlıdır, üretimden kopmuş sermayenin işidir. Spekülatif sermayenin artmasının işidir.

B) Daha da önemlisi, paragrafın son cümlesinde, "üretim ile tüketim arasındaki düzensizlik kaldırıldığı zaman" enflasyon önleneyecektir denmektedir. Bu cümle Anayasa Taslağı'nın yöneldiği dönemin ötesini anlatır. Çünkü, "üretim ve tüketim arasındaki düzensizlik" ancak çok ileri bir üretken güçler gelişmesi temelinde, gerçekten teoride öngörüldüğü biçimde oluşmuş sosyalizmde ortadan kalkma sürecine girer. "Ülke kaynaklarının rasyonel olarak" kullanılması ile, "üretim ve tüketim arasındaki düzensizliğin" kaldırılması ise aynı şeydir, aynı olguyu anlatır.

Üretim ile tüketim arasındaki düzensizliğin kaldırılması kolay bir iş midir? Türkiye gibi sosyalizme hazır olmayan geçiş toplumlarının değil, gerçek sosyalizmi kurmuş bir toplumun da bir tarih boyunca boğuşacağı nokta, üretim ile tüketim arasındaki düzensizliği gidermektir. Bu, tam olarak komünizmde düzelecektir. Plan yapmakla, üretim ile tüketim arasındaki düzensizlik giderilemez. Üretim ile tüketim arasındaki düzensizliğin kaynağı, üretken güçlerin gelişmesinin, üretimle tüketim arasındaki ilişkisi önceden net olarak **bilemeyeceğimiz** bir düzeyde olmasıdır.

Üretim ile tüketim arasındaki denge şu anlama gelir: Bir üretim süreci öncesinde, ülkedeki milyonlarca maldan ne kadar tüketileceğini belirleyebilmek ve ona göre üretim yapmak. (Gerçek planlı ekonomi budur.) Üretken güçlerin (insan da dahil) o düzeyde gelişmediği, büyük üretim birimlerinin ülke ekonomisinin tümüne egemen olmadığı durumlarda, bu değerlendirme yapılamaz.

Sözünü ettiğimiz yüksek gelişme düzeyine gelmemiş, planı gerçekten istemeyen ekonomi için planlama, uygulaması yalnızca kırtasiyecilik ve emir ekonomisi yaratan bir olgudur. Hazır olmayan toplumda planlama olanaksızdır ve hatta gerilectir. Oysa, sosyalizme dönüşme aşamasına en yakınlaşmış toplumlarda planlama zaten bir zorunluluk olarak kendisini dayatır. O düzey geldiği zaman planlama kaçınılmazdır, plansız üretim yapılamaz. Hepimizin karşı olduğumuz kapitalist tekeller bu planlamayı bugün büyük ölçüde yapıyorlar.

Meta üretimin ortadan kalkması planlamanın asgari koşuludur. Asgari koşul bu ise, tekeller nasıl plan yapıyor? Çünkü,

tekelin içinde meta üretimi kalkıyor. Ömeğin bir matbaa, kalıp yapan bölümü var, baskı yapan bölümü var. Bu bölümlere sahip olmayan bir işletme kalıp ve baskıyı dışarıda yaptırıyorsa, bunlara ayrı ayrı para ödeyecekti. Ama aynı işletmenin çatısı altındaki iki ünite için yalnızca işletmeye kalıp alırken para verilir. Kalıbın, matbaanın bölümleri arasındaki dolaşmasına ayrıca para ödenmez. Bu demektir ki, işletmenin bölümleri arasında meta değişimi yoktur, işletmeye girenle çıkan arasında vardır. İşletme ne denli büyük ise, o denli büyük bir alanda meta ilişkisi ortadan kalkar. Başka türlü olsa tekel de plan yapamaz. Ama bu dediğimiz, tekelin yaptığı planın da mutlak bir plan olmadığını gösteriyor. Üretim ile tüketim arasındaki dengeyi tam olarak o da önceden belirleyemez. Meta üretiminin kalkması asgari koşuldur.

Üretim ile tüketim arasındaki düzensizliğin kaldırılması ile, ülke kaynaklarının rasyonel dağıtımı ile enflasyon arasında doğrudan bir bağlantı yoktur.

* "NEDEN" bölümünün son cümlesi, mutlak olarak katıldığımız kilit bir cümledir. Ancak devrimle ulaşılabilecek olan bu Anayasa, sömürüyü ortadan kaldırmayı hedeflemektedir.

Md. 51. Büyük tarımsal üniteler olarak düzenlenen tarımsal işletme ve çiftlikler, tarım işçilerinin denetimi altında planlı ekonominin bir parçası olarak üretimde katılır.

Demokratik Halk Cumhuriyeti'nde planlı ekonomiyeye ve halkın ihtiyaçlarına göre üretim yapan küçük ve orta işletmelere yasal olarak izin verilir. (Taslak)

* Bu maddeye göre, devrimden sonra uzun bir dönem (çünkü bir iki ay, bir iki yıllık bir dönem için özgül bir anayasa öngörmek anlamsız olur) küçük ve orta işletmelere izin verilecektir. Son derece doğru ve gerektirir. Keşke, yıkılan sosyalist ülkeler de bunu yapabilselerdi.

Md. 52. (...) Yoksul köylülük ve küçük üreticiler desteklenmediği takdirde, ortaya yeni ağaların, tefeci-tüccarların çıkması kaçınılmazdır; halk iktidarı bunun önlemlerini almakla yükümlüdür. (Taslak)

* Üstteki maddenin mantıksal bir sonucu olarak gelen, "küçük üreticiye destekleme" anlayışı da çok doğrudur. İşçi sınıfının kır ve kent küçük burjuvazisiyle bağlaşıklığı, devrimin başarısını ve devrimden sonra gelecek düzenin kaderini belirleyecektir. Bu bağlaşıklık çöktüğü için Sovyetler Birliği'nde devrimin başı bağlanmıştı.

Md. 54. Köylülüğün ekonomik olarak kolektif üretim üniteleri içinde örgülenmeleri teşvik edilir... (Taslak)

* Kırdan ve kentte küçük ve orta işletmelere izin ve küçük üreticiye destekten sonra gelen, köylülüğü üretim kooperatiflerine teşvik etme önermesi de son derece doğru bir anlayışı yansıtmaktadır: Küçük üreticiyi, hiç bir biçimde zor kullanmadan, kooperatif üretim biçiminin üstünlüğünü sergileme temelinde gönüllü olarak kooperatifleşmeye yöneltmek. ●

(453. sayımızda Bölüm 7'den sonrası devam edecektir.)

R. Yürükoğlu

HAKLAR VE ÖZGÜRLÜKLER PLATFORMU'NUN SUNDUĞU

HALK ANAYASASI TASLAĞI ÜZERİNE DÜŞÜNCELERİMİZ -II-

BÖLÜM 7. YASAMA

Md. 56. Demokratik Halk Cumhuriyeti'nin en yüksek yasama organı Genel Halk Meclisi'dir. Genel Halk Meclisi, bölgesel ve çeşitli halk kesimlerinin içinde örgütlü olduğu Meclislerin, kendi içinden seçimle belirlediği temsilcilerden oluşur.

Md. 57. Demokratik Halk Cumhuriyeti'nde yasama ve yürütme mekanizmalarının oluşmasının esası; halkın her kesiminin köylerden, mahallelerden, ilçe, il ve bölge düzeyindeki meclislere kadar, her düzeyde söz ve karar hakkını kullanıp, temsilcilerini seçmesiyle aşağıdan yukarıya halkın iradesinin hakim kılınmasıdır. Yani halk, işçisi, memuruyla, kadını, erkeği, genci yaşlısıyla, Genel Halk Meclisi'nin oluşturulmasında hem yerel iktidar organlarında, hem de çeşitli sınıf ve tabakaların çıkarlarını savunma temelinde oluşturulmuş meclislerde iradesini ortaya koyacaktır. (...) Demokratik Halk Cumhuriyeti'nde halkın iktidar olması, bizzat yasama ve yürütme mekanizmasının bu oluşumunda ifadesini bulur. (Taslak)

* Madde 56 ve 57'de önerilenler üzerinde iyi düşünmek gerekir. Yasama organı olan Genel Halk Meclisi'ni doğrudan halk değil, alttaki meclisler seçmektedir. Demek ki, iki dereceli bir seçim sistemi önerilmektedir. (Eğer köy, belediye, mahalle, ilçe, il ve bölge düzeyindeki meclislere kademe kademe seçim söz konusuysa, bir alttaki bir üsttekini seçiyorsa, o zaman yönetsel bölümler açısından 6-7 dereceli seçim söz konusu demektir.) Oysa, Lenin'in de sık sık belirttiği gibi, en demokratik olanı, "parti sistemine dayalı tek dereceli nisbi temsil" sistemidir. İki dereceli seçim sistemi tam demokratik bir sistem değildir çünkü bu sistemle seçilen bir meclisin bileşimi, halkın verdiği oy oranlarının çok dışında oluşabilir. (Hele yerel ve mesleksel meclis seçimlerine de siyasal partilerin katılacaklarını düşünürsek.)

Neden tam demokratik değildir? Çünkü yasama organını halk doğrudan seçmiyorsa, parti sisteminin de varlığını düşünürseniz, yukarıda oluşacak yasama organı, halkın

aşağıdaki oy kullanırken gösterdiği iradede çok farklı biçimlenebilir. Ülke çapındaki tüm yerel meclislerde iki partinin yarıştığını düşünelim. Partinin bir tanesi %45 oy alıyor ülke çapında, ötekisi de % 55. Sonra yerel meclisler parlamento seçiyor. Yerel mecliste hangi parti çoğunlukta ise, onun listesi çarşaftan yukarı çıkıyor. O zaman parlamentoda bir tek parti %100 temsil edilecektir. Ama öteki parti de % 45 oy almış, o yok! Bunlara olanak tanıdığı için tam demokratik değil. Çok dereceli seçim, demokrasi içinde demokrasiyi sınırlamanın yöntemlerinden biridir.

Md. 59. Genel Halk Meclisi'nin görev ve yetkileri;

Anayasayı değiştirmek; Kanun yapmak; Bakanlar Kurulu'nun hazırladığı programı ve bütçeyi onaylamak; Devletler arası anlaşmaları onaylamak; Halk Meclisi Divanı'nı seçmek; Genel, kısmi, özel af yasası düzenlemek; Ülke savunması ve anayasal düzenin korunması amacıyla bölgesel ya da genel "savaş hali", "olağanüstü durum", "seferberlik" ilan etmek. (Taslak)

* Bu madde ciddi eksikler taşımaktadır. Bu eksiklerin bazıları daha sonraki maddelerde giderilmektedir ama bu durum sistematik açıdan zaaf getirmekte, dolayısıyla belirsizlik yaratmaktadır:

* Maddeye göre (ve sonraki maddelere

de göre), yürütmeyi yasama seçmemektedir. (Cumhuriyet Başkanlık Kurulu ile Bakanlar Kurulu'ndan oluşan yürütmeyi yasama organı seçmiyor.)

* Yasamanın (Genel Halk Meclisi), yürütmeyi düşürme yetkisi belirtilmemiştir. Genel Halk Meclisi'nin hükümeti düşürme yetkisi olduğunu bir başka maddeden çıkarabiliyoruz ama burada söylenmesi gerekir.

Bu madde ile kalırsak, yürütmenin yasamadan bağımsızlaşması vardır. Yürütmenin yasamadan bağımsızlaşması, burjuva düzeninin gericileşmesi ile ortaya çıkan bir gelişmedir. Tüm burjuva anayasaları yasamanın üstünlüğünden konuşur ama üstünlük yürütmededir. Burjuvazi gericileştikçe bu eğilim de artar. Bu benzerlik, Taslak'a hiç yakışmayan anti-demokratik bir işleyiş içermektedir.

Md. 60. Kanun teklif etme hakkına aşağıdaki kurum, kuruluş ve kişiler sahiptir:

Cumhuriyet Başkanlık Kurulu, Hükümet, Genel Halk Meclisi üyeleri; Bölge Meclisleri, yerel Halk Meclisleri, çeşitli halk kesimlerinin meclis, sendika, dernek gibi ülke çapında merkezi demokratik kitle örgütleri; Ülke nüfusunun Genel Halk Meclisi üye sayısına bölünmesiyle elde edilecek rakkama eşit sayıdaki yurttaş topluluğu. (Taslak)

* Yasa teklif etme hakkına sahip kurum, kuruluş ve kişiler arasında siyasal partiler sayılmamıştır. Sayılan kurumlar içinde parti temsilcilerinin de var olacağı, dolayısıyla partililerin de yasa önerebileceği düşünülerek madde böyle yazılmış olabilir. Yine de, olması gerekeni tam karşılamaz, çünkü siyasal parti bir tüzel kişiliktir. Tüzel kişilik olarak yasa önerme hakkına sahip olmalıdır.

Hele tüzel kişilik olarak derneği, sendikayı, yurttaş topluluğunu sayıp da siyasal partiyi saymamak, çok partili siyasal sistem açısından önemli bir eksiklik. Başından beri siyasal parti ile ilgili eksikleri topladığımızda, işleyişlerde siyasal

partinin yokluğuna varmaktayız.

Md. 61. Genel Halk Meclisi'nde kararlar üye tam sayısının yarısından bir fazla çoğunlukla alınır. Genel Halk Meclisi'nin alacağı tüm kararlar, çıkarılması düşünülen tüm kanunlar, olağanüstü acilliyet gerektiren haller dışında, halkın ve halk örgütüllüklerinin tartışmasına sunulacak, ilgili tüm çevrelerden görüş alınacaktır. (...)

Genel Halk Meclisi, tüm ülkenin, halkın kaderini doğrudan etkileyecek kararların alınmasında, yasaların çıkarılmasında, bu tartışma, görüş, öneri alma sürecinin sonunda, her düzeydeki halk örgütüllüklerinin katılım ve onayını esas alır. (Taslak)

* Genel Halk Meclisi'nin alacağı tüm kararların, çıkarılması düşünülen tüm yasaların, olağanüstü haller dışında, halkın ve halk örgütüllüklerinin tartışmasına sunulması önerisi, mutlaka iyi niyetli, demokrasi özlemlili bir öneridir. Ama kafa/kol emeği ayırmanın sürdüğü, yönetimin hala bir uzmanlık alanı olduğu, dolayısıyla devletin varlığının sürdüğü bir ülkede hiçbir biçimde uygulanamaz. (Uygulanabiliyorsa, o zaman halk bir de oylayabilir, Genel Halk Meclisi'ne ne gerek olur? Bunu hem kültür, hem teknik olarak uygulayabilmek komünizme eşittir. O zaman ama yasama da kalmayacaktır.) Uygulanmaya çalışılması, düşünülemeyecek düzeyde zarar-zıyan, israf doğurur ve devleti işlemez duruma getirir.

Taslak bir yandan bürokrasiyi sınırlamayı, en az indirmeyi hedeflemekte, öte yandan bazı önerileriyle kırtasiyeciliği inanılmaz derecede arttırma yanlısına düşmektedir. Devletteki tüm memurları seçimle getirmeyi önererek, yasamada görüşülecek tüm konuları önce halka sunmayı önererek içinden çıkılmaz bir durum yaratılmaktadır.

* Oysa, aynı madde, ikinci paragrafta doğru ölçütü de getirmektedir: "Tüm ülkenin, halkın kaderini doğrudan etkileyecek kararların tartışılması." Doğrusu budur ve Lenin'in de söylediği budur.

Md. 63. Hükümet, kanun hükmündeki kararları Cumhuriyet Başkanlık Kurulu'nun onayıyla çıkarabilir. Almış olduğu kararı Meclis'in ilk çalışma gününde kanun teklifi olarak meclise sunmak zorundadır.

Meclis bu kararı reddederse, ilgili karar yayınlandığı günden itibaren tüm sonuçları ile birlikte iptal olur. (Taslak)

* Yasa hükmünde karar, yürütmeyi yasama denetiminden efektif olarak çıkartan

anti-demokratik bir uygulamadır. Demokratik bir anayasada yeri olmamalıdır. 61. madde demokrasiyi ifrata kaçırıyordu, bu madde ise yeniden yürütmeyi yasama karşısında güçlendirmektedir.

* Maddedeki formülasyonla, işleyiş de arap saçına dönecektir: Örneğin meclis tatile girdi ve ertesi günü hükümet yasa hükmünde karar çıkarttı ve yaşamda bu kararın sonuçları doğmaya başladı. Bir ay geçti ve Meclis'in ilk çalışma gününde karar, "yasa teklifi" olarak Meclis'e sunuldu. Ama, 61. Maddeye göre, bu konuda Meclis karar almadan önce halk örgütüllüklerinde tartışılacaktır. Bu süreç ne kadar alır, 3 ay mı, 6 ay mı? Demek ki, bu sürede de kararın sonuçları doğmaya devam ediyor, belki hatta amaçlanan tüm sonuçlar elde edilmiş oluyor. Ondan sonra karar yasalasmazsa, sisteme verilen zarar daha da büyüyor. Bir kez, bazı kararlar sonuçlarını doğurduktan sonra bunları iptal etmek, geri almak son derece güçtür, hatta olanaksızdır. Örneğin, yasa hükmünde kararlar, ülke ekonomisi için yanlış bir teknoloji ithali için bir dış şirketle sözleşme yapıldı ve çok büyük miktarda bir döviz bunun için dış bankalara yollandı. Bu sonuç iptal edilemez. Bazı kararları geri almak ise işgünü, emek, para açılarından olağanüstü zararları göze almayı gerektirir.

Md. 64. Anayasaya ters düşmeyecek şekilde örgütlenen siyasal partiler, kitle örgütleri, sendikalar vb., kuruluşlar her düzeydeki seçimlerde aday gösterebilirler. (Taslak) (abç.)

* Çok önemli, son derece doğru, kilit bir madde. Ancak, siyasal partiler her düzeydeki seçimlerde aday gösterebilirlerse ve madde 59'u da hatırlarsak, hükümet de "parti hükümeti" olacaktır. Partiler koalisyonu vb., olabilir ama sonuçta parti hükümeti olacaktır. Oysa, *Anayasa Taslağı'nın* hiçbir yerinde parti hükümeti anlayışı yoktur. Bu maddeye dayanarak, bu ekşiğin giderilmesini öneririz.

BÖLÜM 8. YÜRÜTME

Md.69. Demokratik Halk Cumhuriyeti'nde yürütme görevi Cumhuriyet Başkanlık Kurulu, Bakanlar Kurulu ve bağlı kurumlar tarafından yerine getirilir.

Md. 70. Cumhuriyet Başkanı, Genel Halk Meclisi tarafından seçilir.

Md. 71. Cumhuriyet Başkanlık Kurulu, Cumhuriyet Başkanı ve İşçi, Memur, Köylü, Esnaf, Öğrenci, Hukukçu, Asker, Aydın-Sanatçı Meclislerinin, üye sayısına orantılı olarak kendi içlerinde seçimle belirleyip

gönderecekleri 1-4 arası üyeden oluşur. (Taslak)

* Yürütme, Cumhuriyet Başkanlık Kurulu ile Bakanlar Kurulu'ndan oluşmaktadır. Yürütmenin başını (Cumhuriyet Başkanı) Genel Halk Meclisi, ama öteki üyelerini (Cumhuriyet Başkanlık Kurulu) toplumsal kesimlerin meclisleri seçmektedir. Sonuçta, birlikte görev yapacak olan, tek bir ağızdan konuşması gereken bir kurumun içine çelişki taşınmış oluyor. Bu oluşum, yürütmeyi kendi içinde farklılaşan, çelişen bir yapı olarak ortaya çıkarma tehlikesi taşır.

Md. 72. Cumhuriyet Başkanlık Kurulu'nun hükümeti kurmakla görevlendirdiği Başbakan'ın oluşturduğu Bakanlar Kurulu (Halk Hükümeti), Genel Halk Meclisi'nden aldığı onayla göreve başlar. Halk Hükümeti Genel Halk Meclisi'ne karşı sorumludur. (Taslak)

* Md. 59'da değindiğimiz eksiklik bu maddede giderilmektedir.

Md. 74. Halk Hükümetinin görev ve yetkileri: (...)

NEDEN?: Çünkü, yürütmenin, yasamanın ve halkın denetiminin dışında bırakıldığı her sistemde, yönetimin keyfileşmesi ihtimal dahilindedir... Demokratik Halk Cumhuriyeti'nde yürütme de, tüm diğer organlar açısından olduğu gibi, halkın, yerel ve genel meclislerin sürekli denetimine tabidir. (Taslak)

* "NEDEN?" bölümü çok önemli bir noktaya açıklık getirmektedir: **Yürütme, yasamaya ve halka bağımlı olacaktır.** Bu, bundan önce belirttiğimiz endişelerimizin karşısına koyabileceğimiz birşeydir. Ancak, "NEDEN?" bölümleri, anayasa maddesi değil, propagandada kullanılacak açıklama bölümleridir. O nedenle, bu anlayışın bir madde ile *Anayasa* metni içinde yer almasını öneririz.

BÖLÜM 10. ADALET VE YARGI

Md. 84. Demokratik Halk Cumhuriyeti'nde yargı organları, Genel Halk Meclisi kararıyla kurulan Cumhuriyet Yüksek Halk Mahkemesi, Özel Halk Mahkemeleri ve halkın seçimiyle oluşturulmuş Halk Mahkemeleri'dir. (Taslak)

* En yüksek mahkeme olarak öngörülen Cumhuriyet Yüksek Halk Mahkemesi'ni, tümüyle yasamanın (Genel Halk Meclisi) oluşturması sakıncalıdır. ☞

Yargı bağımsızlığı zedelenir. Yüksek mahkemeyi yasama organı seçerse, yargının bağımsızlığından söz edilemez.

Md. 92. Genel Halk Meclisi, tüm bakanlıklar, bunlara bağlı tüm organlar ve buralardaki tüm görevliler ile tek tek vatandaşların yasalara uyup uymadığını gözetmesi göreviyle Cumhuriyet Başsavcılığı Kurulu'nu seçer. (Taslak)

* Yasama ve yürütmenin karşısında yargının bağımsızlığı 92.md ile bir darbe daha almaktadır. Cumhuriyet Başsavcılığı Kurulu'nu da tümüyle yasama organı oluşturmaktadır ki, bu da sakıncalıdır.

BÖLÜM 11. HALK ORDUSU VE POLİS

* Bu bölümde, halkın silahlandırılması konusu var, askerlik konusu var. Bu iki konu da Marks'ın üzerinde önemle durduğu maddelerdir ama devrimci hareketimizde yaygın olmayan görüşlerdir. Tümüyle katılıyoruz.

Bölümün üst başlığı **en doğru** anlayışı yansıtmaktadır: "Halkı en iyi savunacak güç halkın kendisidir. Halk ordusunun ve halkın savunmasının esası halkın silahlandırılmasıdır." Partimizin programı da bu doğruyu şöyle belirtmiştir: "Herkesin silah taşıma hakkını yaşama geçirir biçimde halk milisi örgütlenmesi sağlanacaktır. Silah üretimi ve dağıtımı proletaryanın bilgisi ve denetimi altında olacaktır. Ordu cephaneliklerinin tümü işçi kolektiflerinin bekkiliğine devredilecek, fabrika ve işyerlerindeki işçi kolektifleri tahrip gücü yüksek modern silahlara sahip olacaktır."

Zorunlu askerlik de Marks için en demokratik uygulamalardan biridir. Düzenin güvencesi olan işleyişlerden biridir.

Md. 99. Cumhuriyet Ordusu, tüketici değil, üreticidir. Ülkedeki üretim faaliyetlerine asli görevi olan askerlik hizmetlerini engellemeyecek şekilde katılır ve halkla iç içe yaşar. (Taslak)

* Bu bölümde eleştireceğimiz bir madde, 99.md'dir. "Tüketici değil üretici" tanımlaması zorlamadır. Hiçbir devlette ordu gerçekten üretici olamaz. Ordu, üretimin dışında bir insan gurubudur. Birkaç ağaç dikmek, birkaç yolu grayderlemek bu gerçeği değiştirmez. Ordu, gerçekten üretici olmaya yönelindiğinde, asli görevini yapamaz.

Tükettiğinden fazlasını üreten, hatta tükettiği kadarını üreten bir ordunun, ordu olmasının olanağı yoktur. Ya bahçıvandır, ya askerdir, amatör general olamaz. Tükettiği kadarını üretecek kişi 6-8 saat üretim yapmak zorundadır, ondan sonra askerlik yapamaz.

Bölümün öteki maddelerinde küçük

profesyonel bir ordu kadrosundan ve bunun yanında tüm halkın askerlik hizmetinden söz edilmektedir. O zaman "ordunun üreticiliği" şu anlama da gelebilir: Zorunlu askerlik yapan yüzbinler, askerlik süresince asıl olarak üretimde çalışacaklardır. Böyle ise, hiç kabul edilemez. Bu, bedava emek, angarya, sömürünün en büyüğü demek olur.

Md 103. Askerlik, erkek ve kadın her Demokratik Halk Cumhuriyeti vatandaşı için bir yükümlülüktür... (Taslak)

* Bu maddenin getirdiği "zorunlu askerlik" uygulaması, çok kişinin inancının tersine, en demokratik uygulamalardan birisidir. Buna kadınların katılması, daha da ileri bir adımdır.

II. GENEL DEĞERLENDİRME

Buraya dek ana hatlarıyla ele alıp görüşlerimizi sunmaya çalıştığımız *Halk Anayasası Taslağı'nı*, klasik jargonların ötesinde, **esnek, gerçekçi ve geniş görüşlü** bir çalışma olarak değerlendiriyoruz. Bu yargımızın birkaç örneğini hemen belirtelim: Devrimden sonra sınıf farkları konusuna yaklaşım ("**Özü ve Anlamı**") bölümü. Dış ekonomik ilişkiler ve dış borçlanma konusuna yaklaşım (*md. 5 ve 6*). Kıbrıs sorununun, "**ada halklarının kendi kaderini tayin hakkı temelinde**" çözümünün istenmesi (*md. 10*). Devrimden sonra küçük ve orta işletmelere izin (*md. 51*). Siyasal partilere özgürlük ve çok partili sistem (*md. 15* ve ilgili öteki maddeler).

Bunun yanı sıra, *Taslak'da* gördüğümüz **temel zaafı** şöyle sıralayabiliriz:

1. Siyasal sistem içinde partilerin tuttuğu yer ve işlev belirsizdir. Bunu, *Taslak'ın* en önemli zaafı olarak değerlendiriyoruz.

2. Orta işletme sahiplerinin (orta burjuvazi ya da tekel-dışı burjuvazi de denmektedir) de, devrim sonrası hükümetinde yer alacağı izlenimi verilmektedir.

3. Bürokrasi konusu yeterince net değildir.

4. Kamulaştırmanın ekonomik sınırı muğlaktır.

5. "Kendi kendine yetme" hedefi yanlış ve içe kapatıcıdır.

6. İki dereceli yasama organı seçimi tam demokratik değildir.

7. Ülke çapındaki yürütmeyi, ülke çapındaki yasama organının seçmemesi yanlıştır.

8. Yargının yasama karşısındaki bağımsızlığı kusurludur.

9. Yasa hükmünde kararname tam

demokratik değildir.

Anayasa Taslağı'nın en önemli doğruları olarak da, şu yaklaşımları belirtmek isteriz:

1. *Taslak'ın* halkın tartışmasına sunulması çok güzel, çok önemli bir uygulamadır.

2. Bu anayasanın, devrimle gelecek bir düzenin anayasası olduğunu söylemek, demokrasiyi devrimle bağlamak, Türkiye için kilit bir yaklaşımdır. Türkiye'de demokrasi bir devrim sorunudur, devrim de demokrasi sorunudur.

3. *Anayasa Taslağı'nın*, devletin örgütlenmesi alanında taşıdığı en önemli doğruların şunlar olduğunu düşünüyoruz:

* Halkın katılımının altının çizilmesi. Aktif bir demokrasi ve bunun ayrılmaz bir parçası olarak geri çekme hakkı.

* Meclisler örgütlenmesi.

* Çok partili siyasal sistem.

* Yürütmenin yasamaya ve halka bağlı olması.

4. *Anayasa Taslağı'nın*, ekonominin örgütlenmesi alanında taşıdığı en önemli doğruların şunlar olduğunu düşünüyoruz:

* Sosyalizme uzun bir geçiş süreci öngörülmesi.

* Sınıfların ortadan kalkmasının, voluntarist müdahaleyle değil, ekonomik gelişmeyle ve ekonomik önlemlerle olacağı anlayışı.

* Kamulaştırmanın sınırı tekeller ve tarımda büyük kapitalist işletmelerdir anlayışı.

* Sömürüyü "derhal" değil, bir süreç içinde kaldırma hedefi, ama KALDIRMA hedefi. Dolayısıyla, doğru bir siyasal devrim ve toplumsal devrim anlayışının varlığı.

* Küçük ve orta işletmelere izin.

* Küçük üreticiye her yönden destek: Türkiye gibi bir ülkede bu bağlaşıklık bozuldu mu her şey biter.

Böyle bir anayasa metninin, bağımsız, demokratik, ulusların ve halkların özgür olduğu, emeğin, adaletin, onurun en yüce değer sayıldığı, halkın yönettiği bir ülke için bir Halk Anayasası Taslağı'nın tartışılması, devrimci hareketimiz ve yarınlığımız açısından bir umut kaynağıdır. Ancak, yararı yalnızca yarınlarla da sınırlı değildir. *Taslak* üzerinde yürüyecek yaygın, gerçek, sözünü sakıncı olmayan ama yapıcı bir tartışma, hem devrimci hareketi, hem emekçi halk kesimlerini **günün** görevlerine odaklaştırmada, yapay farklılıkları ortadan kaldırmada ve güçlü bir birlik hareketi yaratmada da paha biçilmez bir işlev görebilir. Hazırlayanları kutlamak gerekir. ●